

מראי מקומות- כבא בתרא ע"ד

דסיני הוא רמז לתורתנו, שאין להוסיף עליה ולא לגרוע ממנה. וע"כ אמר דהדרא לי' עקרבא, שהם דברי חכמים שעושים משמרת לתורה, שעקיצתן עקיצת עקרב, וקיימי בשמירתן כי חמרא חוורתא, כדאי' בעירובין, דרוכבי אתונות צחורות, אלו ת"ח, שהולכין מעיר לעיר.

אוי לי שנשבעתי, ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי- כ' תוס' בבכורות (לז.) דלשון מפר לאו דוקא, אלא לישנא דקרא נקט, אבל באמת הכוונה הוא להתרה. וע"ע במשנה למלך (שבועות ו', ז') שהעיר דאיך הי' יכול רבב"ח להתיר הנדר, הא לא פרט הקב"ה שבועתו. וכ' דהחכמים ס"ל דכיון שנשבע הקב"ה ב' שבועות, שבועת המבול ושבועת גלות, כיון דאמר אוי לי, ע"כ כוונתו הי' לשבועת גלות, וא"כ זהו כמו שפירט הנדר (אולם העיר דאולי הקב"ה נשבע שבועות אחרות שאין אנו יודעים מהם). עוד העיר המשל"מ, דאיך יהי' יכול להתיר שבועת המבול, הא שבועה זו היתה לתועלת כל העולם, וא"כ הוי כמו מי שנשבע לחבירו, דקיי"ל שאין מתירין השבועה אלא בפניו. ובשלמא לשי' ר"ת דמה דאין עושין כן הוא רק היכא דנשבע למי שעשה לו טובה, א"כ שאני הכא דאין שייך לומר כן אצל הקב"ה, שמי שייך לעשות לו טובה. אבל לשי' החולקים עליו, א"כ אף אם יהי' מתיר השבועה של המבול, לא יהי' ההתרה חל, וא"כ מה הי' חששו. וכ' דבשלמא להשיטות דחל ההתרה בדיעבד אף שלא בפניו, א"ש, אבל לשי' הראב"ד דאף בדיעבד אינו חל, מאי איכא למימר. וע"ע באהבת איתן (נדפס בעין יעקב החדש) שתי' קושיות אלו ע"פ מש"כ התורת חיים בסוגיין דכוונת הגמ' להפרה ממש, דהצדיקים הם כבעל לגבי הקב"ה, ויכולין להפר שבועתו.

ורבנן, א"כ אוי למה לי- הק' הבן יהודע, ורבב"ח מה ס"ל, למה יאמר הקב"ה "אוי" על שבועת המבול. ותי' דכיון דאלקים שעשה שיראו מלפניו, א"כ אומר אוי על מה

(א) **חזיתנהו ודמו כמאן דמיבסמי, וכו'-** כ' הריטב"א דהכוונה הוא דלא כהתה עינם של מתי מדבר, והיו דומים כאדום מיין. והוסיף דע"ז אמרי' דאע"פ שהמתי מדבר יושבים בהר, והיו עוברים בעמק כשיעור שהטייעא עובר רוכב גמל, וחניתו בידו, ולא הי' משיג לארכובותיהם, הי' עכ"ז נראה פניהם אדומים כ"כ, וכ"ש אם הי' עומד בקרוב ובשוה להן (דלא כדמשמע מהרשב"ם דהגמ' בא להורות גדלות של המתי מדבר).

(ב) **תא אחוי לך מתי מדבר... והוה זקיפא ברכי'-** כ' התורת חיים, "לאו שהיו שוכבין שם במדבר על פני הארץ, דהא במדרש קאמר שהיו חופרין קברים לעצמן ונכנסין שם, ועוד דא"כ הי' יורד עליהם הגשם והשלג מן השמים. אלא נראה שהיו עושין לעצמן מערות גדולות כדרך שעושין למתים ושכבו שם. ורבה וההוא טייעא נכנסו במערה ושם עייל טייעא תותי בירכא דחד מינייהו".

(ג) **וגנו אפרקיד- ע' בתורת האדם להרמב"ן** (ענין קבורה) דכ' להוכיח מכאן דקוברין המתים ופניהם למעלה. ונראה דס"ל כמש"כ תוס', דע"כ אפרקיד היינו פניו למעלה, דאם למטה הוא, א"כ איך הי' יכול הטייעא לרכוב תחת ברכי'.

(ד) **איבעי לך למימני חוטיין ולמימני חוליות-** יש לע', למה באמת לא עשה כן. וכ' בהג' יעב"ן, דמה שלא עשה כן, אולי משום שלא הי' לו אז שהות בדרך, שלא היתה השיירא ממתנת לו עוד יותר, אחר שכבר נתעכבו כל צרכו, ומיהרו ללכת. ולכן הי' צריך להחזיר להשיירא שלא יתעכב במדבר לבדו. ורבנן דקפדי עלי', היינו משום דהו"ל לראות את הגולד [נ"ק], מהכ"ת לו לחשוב שלא הי' יכול לפסוק החוטיין, ולמניניהו מעיקרא מקמי דפסקה, ולכן לא אהדר להו מידי, אבל מ"מ מסתבר דלא לשו"י שוטה גמרו ח"ו.

(ה) **א"ל תא אחוי לך טורא דסיני, אזלי חזאי דהדרא לי' עקרבא וכו'-** פי' המהרש"א,

האומות דהחמה הולך למטה מן הרקיע בלילה. ור"א השיב לו לשיטתו, דס"ל כחכמי ישראל דהחמה הולך למעלה מן הרקיע בלילה, וא"כ א"א דראה החמה בים, אע"כ שלא ראה אלא עיני הלוייתן.

(א) מה עשה הקב"ה, סירס את הזכר והרג הנקבה - כ' התורת חיים, דע"כ אין כוונת הגמ' לסירוס ממש, דהא הגמ' הק' אח"כ ליסרסי' לזכר וליצננה לנקבה, ותי' דגים פריצי. וצ"ל דכיון דפריצי, אכתי איכא למיחש שמא יזקק לוייתן זכר עם לוייתן נקבה, לפי שלא נסתרס ממש אלא שניטלה ממנו תאותו, כמו צינון דנקבה, אלא דגבי זכר שייך לשון סירוס, וגבי נקבה לשון צינון.

(ב) ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא - ע' בחי' אגרות להרשב"א שביאר ענין זה כפשוטו, ע"פ היסוד דע"י מאכלים טובים אדם שמח ויהי' יכול להתחזק לעבוד ד' טפי, ולכן כ' דאולי מאכלים אלו הם טובים יותר מכל המאכלים שבבריאה, ועל דרך המן שהי' במדבר. וכן ע' בענף יוסף שהביא מרבנו בחיי שג"כ פי' כן, שסעודה זו הוא סעודה גופנית לצדיקים. וביאר שהוא בשעת תחיית המתים, אבל אי"ז שייך לשכר של עולם הנשמות, דאין שייך כלל לאדם הגשמי לשער בהנאה זו.

(ג) אלא אמר רבא, אימתי בהמות בהרי אלף בטוחות, בזמן שמגיע ירדן בפיו של לוייתן - פי' הרשב"ם, שכל זמן שהלוייתן חי, בהמות בטוחות כמו כן. וביאר המהרש"א, דאי' במדרש דלעתיד הלוייתן ובהמות ילחמו זה בזה ויהרוג זה לזה, וזה הרמז שרמז הפסוק כאן, דאימתי בטוח בהמות שהוא חי, רק כשנגיח הירדן בפיו של לוייתן, ולא כשהם יגיחו את הלוייתן בקרניו, דאז גם הוא יהרג.

שאינו יכול להביא עוד מבול, דאם הי' יכול עוד להביא מבול, אולי יעשו בני אדם תשובה כדי שלא ישחית הקב"ה את הארץ עוד.

(ח) תא אחוי לך היכא דנשקי ארעא ורקיעא אהדדי - ע' בחי' וביאורי הגר"א דכ' לבאר, דהיצר אומר לאדם דאמרו חז"ל דגדול הנהנה מיגיעת כפיו יותר מירא שמים, וא"כ יכול עי"ז לזכות לב' שלחנות. וזה הי' כוונתו כאן, תא, דהיינו קום מעסק התורה ואחוי לך מקום שתזכה לשניהם, וזהו כוונתו דנשקא ארעא ורקיעא אהדדי, שתזכה לב' שלחנות. ופרשתי מתורתי ושמעתי לעצתו. וראיתי כי אין כל אדם זוכה ליהנות מיגיע כפיו, רק ד' נותן לחם לכל בשר. שקלתי לסילתאי אתנחתא בכוותא דרקיעא, פי' שהתפללתי לד' שיתן לי מזונותי, אבל לא הועיל, ואמינא גנבי איכא הכא, דהיינו שיש מי שגנבה ממני השפע, ע"י שאין בנ"א נושאים ונותנים באמונה, ולכן אמר שאשא ואתן באמונה, ועי"כ אזכה לפרנסה. ועי"ז הי' התשובה דאולי לא יועיל, דגלגל הוא בעולם, ולא בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא. ולכן נטר עד למחר, דהיינו עד עוה"ב, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

(ט) זימנא חדא הוה קא אזלי' בספינתא וחזינן ההיא קרטליתא דהוה קא מקבעי בה אבנים טובות ומרגליות, וכו' - ע' במהרש"א שפי' דכל המעשה הוא להראות שכרו של אשת ר' חנינא בן דוסא, שלא היתה רוצה ליהנות בעוה"ז משכרה של עוה"ב. והם לא הבינו ברמז זה, ושדא זיקא, עד דנפק הבת קול והודיע להם דבר זה מפורש. ואמר דעתידה דשדיא תכלת, דהיינו להודיע שצדיקים לעתיד לבא יגיעו השגתם עד כסא הכבוד, ותכלת דומה לים וכו' שהוא דומה לכסא הכבוד.

(י) ת"ר, מעשה בר"א ור' יהושע, וכו' - ע' במהרש"א דביאר דנח' במח' חכמי האומות וחכמי ישראל, באם אמרי' דחמה הולכת למטה מן הרקיע בלילה, ומעשה זה הי' בלילה (כן משמע מהא דר"א הי' ישן), דר' יהושע סבר דראה החמה בים, וכחכמי